

แบบสรุปรายงานวิจัย

1. ชื่อเรื่อง การหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น

2. รายชื่อนักวิจัย

2.1 หัวหน้าโครงการวิจัย นายพิพัฒน์ ประจัญสานต์

2.2 ผู้ร่วมวิจัย

- นายอุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา (นักวิจัยในมหาวิทยาลัย)
- นายวิสิทธิ์ ลุ่มชะเนาวิ (นักวิจัยในมหาวิทยาลัย)
- นายदनัย ทาดกา (นักวิจัยในพื้นที่)
- นายศตายุ ฤทธิเดช (นักศึกษา)

3. ความเป็นมา

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเป็นปัญหาใหญ่ ไม่ว่าจะ เป็นภัยแล้ง ทำให้น้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค ภัยน้ำหลาก ที่เกิดจากมีน้ำปริมาณมากเกินไป ระบายออกไปไม่ทัน เกิดสลับกันไปมาเป็นประจำทุกปี ระหว่างเมื่อไม่ถึงฤดูฝนเกิดภัยแล้ง และเมื่อเข้าสู่ฤดูฝนเกิดน้ำหลาก ปัจจุบันปัญหานี้ยิ่งทวีความรุนแรง ปัจจุบันตำบลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ประสบปัญหาในการบริหารจัดการน้ำ เนื่องจากไม่สามารถบริหารจัดการให้ มีน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี และไม่สามารถป้องกันน้ำหลากไม่ให้เกิดขึ้นเมื่อมีปริมาณน้ำมากเกินไปได้

ส่วน ตำบลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พื้นที่โดยรวมประมาณ 29.25 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม แบ่งเขตการปกครองแบ่งออกเป็น 11 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรในจังหวัดทั้งสิ้น 6,382 คน (เว็บไซต์ อบต.เมืองพล, 2559) และจากการพูดคุยกับตัวแทนทางชุมชนในเบื้องต้นพบปัญหาหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน นั่นก็คือ ปัญหาการบริหารจัดการน้ำ ในเบื้องต้นของชุมชนทางองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพลได้จัดให้มีการกิจกรรมจิตอาสาต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นการร่วมกันระหว่างชาวบ้านในการลอกคูคลองทางส่งน้ำ ฯลฯ แต่ยังไม่มีความร่วมมือในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และเป็นข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันอย่างชัดเจน

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถร่วมกันดูแลแหล่งน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการน้ำร่วมกัน ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัยนี้คือชุมชนมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันอย่างชัดเจน

4. วัตถุประสงค์

- เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติร่วมกันที่เหมาะสมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชนตำบลเมืองพล
- เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มต่างๆ ในชุมชนตำบลเมืองพล

5. ขอบเขตการดำเนินงาน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวทางการปฏิบัติร่วมกันที่เหมาะสมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชน การลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ได้แก่ พื้นที่ที่ทำการวิจัยเน้นพื้นที่ของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล/ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตตัวแปร ไม่มี

6. ประเด็นหลักในการทบทวนวรรณกรรม/กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยและคณะได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลรักษาแหล่งน้ำ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผู้ใช้น้ำและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพด้านล่าง

(Problem)

-ประสบปัญหาในการบริหารจัดการน้ำ เนื่องจากไม่สามารถบริหารจัดการให้มีน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี และไม่สามารถป้องกันน้ำหลากไม่ให้เกิดขึ้นเมื่อมีปริมาณน้ำมากเกินไปได้
-ปัญหาการบริหารจัดการน้ำ ของชุมชนทางอบต. เมืองพลได้จัดให้มีการกิจกรรมจิตอาสาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันระหว่างชาวบ้านในการลอกคูคลองทางส่งน้ำ ฯลฯ แต่ยังไม่มีความร่วมมือในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และเป็น

(Process)

1. เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติร่วมกันที่เหมาะสมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชนตำบลเมืองพล
2. เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มต่างๆ ในชุมชนตำบลเมืองพล

(Goal)

1. อบต. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ขยายผลเป็นนโยบายเชิงสาธารณะ และมีการระบุในแผนการดำเนินงานของหน่วยงานได้
2. ชาวบ้านในตำบลเมืองพลมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และเป็นข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันอย่างชัดเจน ทำให้สามารถบริหารจัดการให้มีน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี และสามารถป้องกันน้ำหลากไม่ให้เกิดขึ้นเมื่อมีปริมาณน้ำมาก

(Output)

1. ได้แนวทางการปฏิบัติร่วมกันที่เหมาะสมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชนตำบลเมืองพล
2. ได้ลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำ

7. วิธีดำเนินการ

- แบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา การดำเนินงานมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ
- ระยะที่ 1 ขั้นตอนการเตรียมการด้านทีมวิจัย (นักวิจัยสถาบัน นักวิจัยในพื้นที่ ผู้ประสานงาน และนักศึกษาที่ร่วมวิจัย) เตรียมพื้นที่เป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
- ระยะที่ 3 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสังเคราะห์หาแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชน
- ระยะที่ 4 ติดตามผล ประเมินผล สรุปผลและถอดบทเรียน

- การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก การใส่แหล่งสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม จัดเวทีร่วมกับชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ และหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสม

- กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) ชาวบ้านในชุมชนและเจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร อ.บ.ต. ตำบลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

- เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความคิดเห็น (ปลายเปิดและปลายปิด) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ปลายเปิดและปลายปิด) หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การทดลอง การสังเกต MindMap

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดย การทบทวนวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ตรงกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์และสภาพบริบทของชุมชน

การตรวจสอบความตรงของข้อมูลใช้วิธีการ คั้นข้อมูลสู่ชุมชนโดยกระบวนการสนทนากลุ่ม เวทีชาวบ้าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการจัดการถอดบทเรียน การจัดเวที การจัดวิเคราะห์ SWOT และข้อเสนอแนะจากเวทีชาวบ้าน และจากรายงานความก้าวหน้าต่อผู้ทรงคุณวุฒิ

8. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดของโครงการ จำแนกเป็น 2 ส่วน คือ

8.1 แนวทางการจัดการปัญหาการจัดการขยะในครัวเรือน

1) ด้านการจัดสรรน้ำ มีปัญหาคือ ปริมาณของน้ำมีปริมาณจำกัด ทำให้มีน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค ไม่เพียงพอ ไม่ทั่วถึง และยังพบว่าระบบการส่งน้ำเพื่อนำไปใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพ การส่งน้ำยังคงต้องใช้เครื่องสูบน้ำในการสูบน้ำจากแหล่งน้ำที่มีน้ำ ไปเก็บไว้ยังบ่อน้ำ สระน้ำต่างๆ ซึ่งทำให้มีต้นทุนสูง จากปริมาณน้ำมันที่ต้องใช้ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำควรเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการขุดลอกบริเวณอ่างเก็บน้ำ บริเวณฝาย คลองส่งน้ำ หรือบริเวณแหล่งเก็บกักน้ำอื่นๆ ในช่วงก่อนฤดูฝน เพื่อขุดลอกตะกอนทราย ตะกอนดิน ที่ทับถม และเพื่อกำจัดวัชพืช จอก แหน ผักตบชวา และอื่นๆ เพื่อให้น้ำฝนสามารถไหลมาเก็บสะสมได้โดยสะดวก และสามารถเก็บกักน้ำได้ปริมาณได้มากขึ้น

(2) ด้านสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีปัญหาคือ จำนวนแรงงานในครัวเรือนมีน้อย มีจำกัด ถ้าสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ต้องมอบหมายให้สมาชิกในครัวเรือนเข้าประชุมแทนทุกครั้งเสมอ

(3) ด้านการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีปัญหาคือ เรื่องการประสานการดำเนินงาน การสนับสนุนต่างๆ จากหน่วยงานภายนอกต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ด้านปัจจัยการผลิตต่างๆ การวางแผนงานการดำเนินงานร่วมกัน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำต่างๆ เป็นต้น

8.2 ด้านการขยายผลแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชน

จากชุมชนต้นแบบจากบ้านชาติ บ้านชาติอานวย ซึ่งมีความเข้มแข็งในด้านการจัดการตนเองเป็นกลุ่ม ขับเคลื่อนขยายไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลเมืองพลได้อีก โดยสามารถสรุปได้คือ ก่อนอื่นต้องมีผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างมากคือ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง เสียสละ อดทน เป็นที่รักของชาวบ้าน มีวิสัยทัศน์เห็นถึงความสำคัญในการจัดการขยะในชุมชน แล้วหาชาวบ้านที่มีความพร้อมค่อยๆ ทำ โดยจัดให้มีการดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนต้นแบบที่ได้ทำไว้แล้ว แต่ต้องได้รับการสนับสนุนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ด้วย เช่น อ.บ.ต. เทศบาล วัด โรงเรียน ทุกภาคส่วนต้องเกิดการทำงานร่วมกันจึงจะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและบทเรียนจากการดำเนินงาน ที่สำคัญ ได้แก่

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานในชุมชนทุกระดับ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น สรุปประเด็นร่วมกัน ทำงานร่วมกัน

บทเรียนจากการดำเนินการ ได้แก่ การแก้ปัญหา ต้องอาศัยความร่วมมือ อาศัยบริบท และอาศัยผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันของชุมชนในอนาคต จึงทำให้เกิดการแบ่งปัน หรือองค์ความรู้ พฤติกรรมที่ทำให้เห็นผลลัพธ์ที่ดี ได้เรียนรู้ถูกผิดจนกระทั่งได้รับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชน ผลสำเร็จขึ้นอยู่กับความร่วมมือและภูมิปัญญาของสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก ซึ่งมีผู้นำชุมชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ

ข้อค้นพบในส่วนของปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ/ข้อจำกัด ที่สำคัญ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ องค์ประกอบของชุมชนเอง ไม่ว่าจะเป็น ผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ชาวบ้านในชุมชนเอง หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนนั้นโดยตรง เช่น เทศบาล อ.บ.ต. และภายนอกชุมชนที่มาช่วยเหลือ ช่วยให้สำเร็จได้ง่าย ได้เร็วขึ้น เช่น ชุมชนต้นแบบ ชุมชนที่ดำเนินการจัดการดูแลน้ำร่วมกันพร้อมๆ กัน เกิดการช่วยกันคิดช่วยกันทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นโยบายภาครัฐต่างๆ ที่มาช่วยเหลือให้ดำเนินงานได้ง่ายขึ้น

9. สรุปผลการวิจัย

- องค์ความรู้และนวัตกรรมจากงานวิจัย

จากการการประชุมสรุปสังเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีปัญหา อุปสรรคในการจัดการน้ำ และสรุปเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ร่วมกันดังนี้

(1) ด้านการจัดสรรน้ำ มีปัญหาคือ ปริมาณของน้ำมีปริมาณจำกัด ทำให้มีน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค ไม่เพียงพอ ไม่ทั่วถึง และยังพบว่าระบบการส่งน้ำเพื่อนำไปใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพ การส่งน้ำยังคงต้องใช้เครื่องสูบน้ำในการสูบน้ำจากแหล่งน้ำที่มีน้ำ ไปเก็บไว้ยังบ่อน้ำ สระน้ำต่างๆ ซึ่งทำให้มีต้นทุนสูง จากปริมาณน้ำมันที่ต้องใช้ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำควรเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการขุดลอกบริเวณอ่างเก็บน้ำ บริเวณฝาย คลองส่งน้ำ หรือบริเวณแหล่งเก็บกักน้ำอื่นๆ ในช่วงก่อนฤดูฝน เพื่อขุดลอกตะกอนทราย ตะกอนดิน ที่ทับถม และเพื่อกำจัดวัชพืช จอก แหน ผักตบชวา และอื่นๆ เพื่อให้น้ำฝนสามารถไหลมาเก็บสะสมได้โดยสะดวก และสามารถเก็บกักน้ำได้ปริมาณได้มากขึ้น

(2) ด้านสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีปัญหาคือ จำนวนแรงงานในครัวเรือนมีน้อย มีจำกัด ถ้าสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ต้องมอบหมายให้สมาชิกในครัวเรือนเข้าประชุมแทนทุกครั้งเสมอ

(3) ด้านการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีปัญหา คือ เรื่องการประสานงานการดำเนินงาน การสนับสนุนต่างๆ จากหน่วยงานภายนอกต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ด้านปัจจัยการผลิตต่างๆ การวางแผนงานการดำเนินงานร่วมกัน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำต่างๆ เป็นต้น

- ผลการสังเคราะห์ระบบบริหารงานวิจัยและพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย

มีการขยายเครือข่ายและการจัดการดูแลรักษาแหล่งน้ำร่วมกันในชุมชน โดย อบต.เมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ส่งเสริมสนับสนุนให้มีครบทุกหมู่บ้าน

ในการหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1) แนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น คือ รูปแบบของการจัดเป็นกลุ่มหรือแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชน ที่ต้องมีการเลือกตั้งโดยสมาชิกทั้งหมด และคนที่จะลงรับสมัครได้นั้นจะต้องเป็นคนที่ยุทธศาสตร์ให้ชุมชนให้ความเคารพนับถือ เป็นบุคคลที่ทำประโยชน์ให้กับส่วนรวมอยู่เสมอๆ คณะกรรมการจะต้องกระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ อย่างทั่วถึง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมกระตุ้นให้คนในชุมชนหันมาจัดการตนเองโดยที่ผู้นำมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดำเนินการในพื้นที่ตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ต้องมีการตั้งกฎระเบียบเป็นข้อปฏิบัติร่วมกัน โดยให้ชุมชน เยาวชน และผู้นำเข้ามามีส่วนร่วม โดยข้อกำหนดจะต้องเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทุกๆ คน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการร่างกฎระเบียบเหล่านี้ร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาตามที่ได้ทดลองปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้ตั้งขึ้นในครั้งแรกของงานวิจัยนี้ เช่น สมาชิกบอกไม่รู้ว่ามีกฎระเบียบข้อนี้ กฎระเบียบข้อนี้ไม่เป็นธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ทางชุมชนยังต้องได้รับการสนับสนุนดำเนินกิจกรรมจาก อบต./หน่วยงานด้านทรัพยากรธรรมชาติ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่ต้องเข้ามาช่วยในการสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนในด้านอื่นๆ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาต่อยอดและดำเนินการได้ต่อเนื่อง

2) ปัจจัยส่งเสริมแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น อย่างยั่งยืน โดยมีปัจจัยด้านการบริหารจัดการของ อบต. โดยมีการขับเคลื่อนโดยการให้ความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการสร้างเครือข่ายการทำงานในทุกระดับ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ครู ชุมชน อบต. กลุ่มองค์กรและหน่วยงานราชการในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันส่งเสริมการให้องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีมาใช้สำหรับชุมชนส่งเสริมเยาวชนและประชาชนให้มีจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำในชุมชนร่วมกัน

3) ข้อจำกัดและอุปสรรค ของการหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนทัศนคติและพฤติกรรมเนื่องจากคนในชุมชนคิดว่าการดำเนินงานขึ้นอยู่กับผู้นำพาทำหรือไม่ทำ และด้านปัจจัยสนับสนุนภายนอก (เช่น งบประมาณ เครือข่าย นโยบายรัฐ เวลา) คือ งบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งกิจกรรมหรืองานบางอย่างจำเป็นต้องใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูง ทำให้เกิดการชะงักของการดำเนินโครงการได้

10. อภิปราย

การวิจัยเรื่อง การหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยได้อภิปรายผลดังนี้

1) การศึกษาบริบทของการจัดการน้ำและการร่วมกันดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชนของชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาบริบทของชุมชนในการจัดการน้ำ การร่วมกันดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชน และหาแนวทางการปฏิบัติร่วมกันที่เหมาะสมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชน ตำบลเมืองพล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากโปรแกรมการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) คู่มือการพัฒนาทักษะการวิจัยชุมชน ด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน (RECAP) ตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น และจากการลงพื้นที่สำรวจ การสอบถาม การสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม เยาวชน และผู้นำชุมชน ทำให้ทราบบริบทพื้นที่และแนวทางการขับเคลื่อนของชุมชนด้วยผู้นำชุมชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญร่วมกับหน่วยงานของรัฐต่างๆ

2) การลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มต่างๆ ในชุมชนตำบลเมืองพล อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น วัดผลโดยการจำนวนข้อพิพาทในเรื่องน้ำที่ลดลง โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการดำเนินการวิจัย ซึ่งผลการดำเนินงานงานวิจัย พบว่า ข้อพิพาทมีการลดลงร้อยละ 40 ซึ่งสาเหตุที่ลดลงมาจากการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกๆ กระบวนการบริหารจัดการน้ำ เริ่มตั้งแต่ร่วมกันออกความเห็น ร่วมกันออกแรง ร่วมกันออกเงิน และร่วมกันรับผลประโยชน์จากการมีน้ำใช้

11. ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

- ด้านแนวปฏิบัติที่ดี ตัวแทนชุมชนได้สังเกตเห็นแนวปฏิบัติที่ดีด้านการจัดการตนเองของประชาชนในพื้นที่ชุมชน โดยไม่รอการสนับสนุนจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว โดยมีแนวคิดที่จะดำเนินการโครงการที่สามารถสร้างความร่วมมือในการดูแลรักษาแหล่งน้ำร่วมกัน เพื่อให้เกิดสภาพชุมชนที่น่าอยู่ มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีแหล่งน้ำกินน้ำใช้อย่างเพียงพอ

- ด้านรูปแบบแนวทางการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของชุมชนที่เหมาะสม ตัวแทนชุมชนมีแนวคิดว่าจะเป็นการให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาแหล่งน้ำตั้งแต่ต้นทางน้ำจนปลายทางน้ำ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมช่วยกันดูแลรักษาทุกคนที่อาจมีส่วนได้ส่วนเสีย

- ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะครัวเรือน ตัวแทนชุมชนได้สะท้อนผลจากการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการขยะว่า สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดเพื่อบริหารจัดการธนาคารขยะ ทำให้มีสมาชิกเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น ด้านการเลี้ยงไส้เดือนจากขยะอินทรีย์ เพื่อใช้ในพื้นที่เกษตรกรรมของสมาชิกในชุมชนขยายวงกว้างออกไปมากยิ่งขึ้น มีผู้สนใจเพิ่มขึ้นหลายราย

- ด้านความต้องการพัฒนาในพื้นที่ ตัวแทนชุมชนได้แนวคิดที่จะนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการอบรมครั้งนี้และแนะนำให้ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานในพื้นที่อื่นๆ มาส่งเสริมให้เกิดชุมชนต้นแบบที่สามารถจัดการตนเองด้านการจัดการดูแลรักษาแหล่งน้ำเพื่อขยายผลสู่พื้นที่อื่นๆ ต่อไป

2) ข้อเสนอเชิงนโยบาย

อบต. ผลักดันให้เกิดการจัดการขยะครบทุกหมู่บ้าน โดยสามารถนำแนวปฏิบัติที่ดีที่ได้จากการเรียนรู้การศึกษาดูงาน ไปปรับใช้ในชุมชนตัวเองและขยายผลสู่ทุกครัวเรือนได้

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

วิจัยการนำเอาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ในประเด็นที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน
ได้